

les infraestructures necessàries per al desenvolupament d'una cultura normalitzada. No puc entretenir-me a comentar tots els projectes que es van engegar, seria treball per a tot un llibre, però no vull deixar d'esmentar-ne els més espectaculars: La Llei de Normalització Lingüística, TV3 i Catalunya Ràdio, adquisició del teatre Poliorama i el projecte del Teatre Nacional, l'Arxiu Nacional de Catalunya, la Filmoteca de Catalunya, el Centre d'Arts Santa Mònica i a tot això cal sumar-hi la recuperació del patrimoni monumental, renovació de museus, creació de biblioteques i un llarg etcètera que feren dir a Carod Rovira en una entrevista a l'*Avui* del 8 de desembre del 2006 «la política cultural de la Generalitat, amb l'excepció de la primera legislatura, ha estat un gran error de tots els governs. Sense excepció... mai la política cultural ha estat una prioritat, excepte l'any 80».

Una de les facetes de Max Cahner, sovint massa oblidada, és la d'historiador de la llengua i la literatura catalanes. Fou el Dr. Rubió qui li va encomanar la passió per l'estudi de la història de la cultura; una passió a la qual es va dedicar tota la seva vida, alternant-la amb totes les altres seves ocupacions. Mai no va deixar de dedicar unes hores al dia, sovint durant la nit, a llegir, investigar, fer fitxes. Podem afirmar, sense por a equivocar-nos, que la seva veritable vocació fou la d'historiador de la cultura. En són una mostra, a més dels múltiples articles sobre geografia comarcal, sobre llengua, literatura, etc., els dos volums de l'*Epistolari català del Renaixement*, l'*Obra Catalana d'en Joan Baptista Anyes*, la col·laboració a la *Història de Barcelona, de la prehistòria al segle XVI* dirigida per Agustí Duran i Sanpere, però sobretot la monumental *Literatura de la revolució i contrarevolució 1789-1849*, que, molt humilment, subtitulà, *Notes d'història de la llengua i la literatura catalanes*. Max Cahner es proposà editar i estudiar la literatura en llengua catalana al Principat, al País Valencià i a les Illes, que generaren els canvis polítics, socials i ideològics que comportà la Revolució Francesa fins a l'aniquilació de l'Antic Règim. El projecte, doncs, engloba 60 anys de la mal anomenada decadència literària i lingüística. L'aportació de textos catalans i la recuperació d'autors importantíssims oblidats fins ara és tan extraordinària que sens dubte canviarà definitivament la concepció que es tenia d'aquest període pel que fa a la literatura catalana. I si l'obra és important des del punt de vista de la literatura i de la llengua, també ho és des del punt de vista de la història; el Sr. Josep Fontana escrivia, referint-se a aquesta obra: «des de la perspectiva d'historiador em toca insistir que és de consulta necessària per al coneixement de la societat i la cultura catalanes en l'època del trànsit a la modernitat».

Max Cahner pertany a una generació de patriotes que van dedicar la vida al servei del país, que es van comprometre incondicionalment amb el redreçament de la cultura catalana en uns moments històrics en què s'hi jugava la seva supervivència i gràcies a ells avui som on som.

Albert Manent va dir d'ell que era una locomotora elèctrica imparabile; malauradament aquesta locomotora ha arribat al seu destí final, però la càrrega que arrossegava ens quedarà per sempre més.

Joan TRES

ROSA COLOMER I ARTIGAS
(1966-2013)

Rosa Colomer i Artigas, directora del TERMCAT del 2002 fins al desembre del 2012, traspasà el 22 d'octubre del 2013, després de mesos de lluita contra un càncer.

Llicenciada en Filologia Catalana per la Universitat de Barcelona, havia cursat també el Màster en Lingüística Aplicada de la mateixa universitat. La seva activitat professional va estar sempre vinculada al Centre de Terminologia TERMCAT: va incorporar-s'hi l'any 1986 com a col·laboradora quan encara cursava els estudis, a iniciativa de l'aleshores directora del centre Maria Teresa Cabré, i posteriorment hi va desenvolupar diverses tasques. Durant els primers anys es de-

dicà principalment a l'atenció i resolució de consultes terminològiques de lingüistes i especialistes des del Servei de Consultes del Centre. Passà després a dur a terme feines d'assessorament especialitzat en projectes com el *Llibre d'estil* de la Caixa i el *Llibre d'estil de l'Ajuntament de Barcelona*, en els quals va col·laborar amb Joan Solà. També es responsabilitzà de la tasca de revisió de la terminologia continguda en la segona edició del diccionari normatiu. En totes aquestes activitats sempre va destacar per un agut sentit lingüístic, una alta capacitat de resolució i una visió del treball pràctica i alhora rigorosa.

Des de l'any 1994, concretament des de la seva reunió 187, del 10 de maig, va formar part del Consell Supervisor del TERMCAT en representació del Centre de Terminologia. Com a membre del Consell Supervisor, doncs, va participar en la normalització dels neologismes catalans dels àmbits especialitzats, tasca a la qual sempre dedicà una gran consideració, conscient de la importància que té per a la llengua la constant actualització per donar resposta a les necessitats de comunicació en contextos altament especialitzats. Des d'aquesta responsabilitat, va compartir reunions de treball amb els membres de la Secció Filològica que van presidir successivament el Consell Supervisor: Carles Miralles, Josep Moran, Joan Martí i Castell i Joan Veny.

Quan accedí a la direcció del TERMCAT, l'any 2002, empenqué ben aviat una línia de treball adreçada a la cerca de la màxima qualitat. Incorporà la planificació estratègica com a eina de gestió, amb plantejaments plurianuals que intentaven avançar-se a les necessitats dels usuaris i del context, i que feien de l'avaluació contínua i de l'establiment d'indicadors estratègics i operatius els pilars sobre els quals se sostenia el funcionament del Centre. Aquests mecanismes de gestió s'acabaren concretant en l'obtenció del certificat ISO 9001 de qualitat l'any 2009: el TERMCAT esdevenia, així, el primer centre de recerca del seu àmbit que obtenia aquest reconeixement.

Amb un estil de direcció sempre dialogant i col·laborador, va reforçar els lligams del Centre de Terminologia amb els altres organismes implicats en el treball lingüístic i terminològic, tant de l'àmbit català com de l'àmbit internacional. Fruit d'aquest tarannà, es pot destacar la consolidació del TERMCAT com a centre de referència en la producció i difusió de terminologia, activitat que es fa sempre en col·laboració amb les entitats de cada sector més representatives. Una ràpida repassada a la producció de materials terminològics dels seus anys de direcció permet observar-hi projectes que són un exemple evident d'aquesta capacitat d'aglutinació de voluntats i d'acord. Per destacar-ne només algun, ens podem fixar en el *Diccionari general de l'esport* (fet en col·laboració amb la Unió de Federacions Esportives de Catalunya, de diverses federacions balears i valencianes, amb el suport dels governs català, andorrà i balear, i amb la participació de nombrosos especialistes); en el *Diccionari d'educació* (elaborat pel TERMCAT i el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya amb el suport del Govern d'Andorra i la col·laboració de la Societat Catalana de Pedagogia de l'Institut d'Estudis Catalans); o en la *Terminologia de la cronicitat* (resultat del treball conjunt i del consens terminològic formalitzat entre els professionals del Programa de prevenció i atenció a la cronicitat del Departament de Salut i el TERMCAT, i la col·laboració d'institucions i organismes dels sectors implicats).

També es pot considerar un fruit del seu tarannà col·laborador la consolidació del TERMCAT com a centre d'acollida d'estudiants en pràctiques. Efectivament, el Centre de Terminologia ha acollit en els anys de direcció de Rosa Colomer estudiants d'universitats d'arreu del domini lingüístic català, i també altres universitats amb estudis relacionats amb la llengua catalana o amb la terminologia d'arreu d'Europa. A més, el TERMCAT ha col·laborat en diversos projectes amb participació de les universitats catalanes, especialment per mitjà de la Xarxa Vives d'Universitats.

L'habilitat que tenia Rosa Colomer per a crear i reforçar xarxes de col·laboració es va fer també especialment palesa en l'àmbit internacional. El TERMCAT sempre ha tingut un paper destacat en les associacions i xarxes que agrupen els centres dedicats a la terminologia, però durant la direcció de Rosa Colomer aquest paper es va consolidar amb la vicepresidència i la secretaria de l'Associa-

ció Europea de Terminologia. Des d'aquestes responsabilitats, Rosa Colomer va treballar per dotar el TERMCAT d'una perspectiva internacional en totes les seves actuacions, conscient que amb això aportava una funció referencial per a la llengua catalana: les persones d'arreu que no tenien una informació precisa sobre l'estat de la llengua podien percebre, a través de l'actuació constant del Centre de Terminologia i de la seva direcció, que no es tractava d'una voluntat de recuperació romàntica d'una llengua de passat més o menys gloriós, sinó de l'esforç per fer de la llengua una eina vàlida per a tota mena d'intercanvis de coneixement, des del més vulgar fins al més especialitzat.

En el mateix sentit, és imprescindible destacar la importància que Rosa Colomer va concedir sempre al treball de caràcter criteriòlogic. Tenia molt clar que, a banda d'assegurar la disponibilitat dels termes, la funció del Centre de Terminologia també havia de ser assegurar una metodologia de treball sòlida i compartida, que garantís la qualitat general de la feina. Sota la seva direcció es va publicar una obra referencial com *La normalització terminològica en català: criteris i termes 1986-2004* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat i TERMCAT, 2006), que exposava per primer cop la metodologia aplicada en la normalització terminològica i, en el mateix volum, el conjunt dels termes que en 20 anys s'havien anat normalitzant. I, poc després, iniciava la publicació de la col·lecció *En Primer Terme*, coeditada amb Eumo i dedicada precisament a difondre criteris i estudis sobre el treball terminològic. La col·lecció començà l'any 2005 amb el títol *Manlleus i calcs lingüístics en terminologia*, una profunda reelaboració d'un criteri previ publicat l'any 1990, i el 2014 presenta ja 10 volums, amb títols dedicats a l'ordenació dels termes, a la recerca terminològica vinculada a la normalització de propostes, a la redacció de definicions terminològiques, a estudis d'implantació terminològica, al tractament de les variants geolingüístiques, a l'elaboració de diccionaris, etc.

Tot el que hem dit fins ara és una mostra parcial i succinta de les qualitats professionals de Rosa Colomer. Però, als qui vam tenir la sort de compartir-hi feina i amistat, aquesta llista de fets, de títols i d'assoliments professionals se'ns fa especialment parcial i en certa manera injusta, si no la podem acompanyar d'un altre tipus de reconeixement molt més important. Ens referim a la qualitat humana d'una persona que estimava i es feia estimar. Una persona caracteritzada per una constant i sincera preocupació pels altres i per unes sòlides conviccions cristianes. Una persona responsable, sempre conscient de la importància de la feina que tenia entre mans, però alhora sempre disposada a riure i a fer riure. Era una alegria, la seva rialla. Rosa Colomer tenia una gran estima per la llengua i pel país, i vivia amb interès i implicació l'actualitat política i social, participant directament en tota mena d'iniciatives, ja fos com a cantaire de la Coral Sant Jordi durant molts anys, o en l'associació de pares i mares de l'escola de les filles, per posar només un parell d'exemples.

Llargos mesos de malaltia van esdevenir una dura prova per a ella i per a la seva família, però el solc que la nau de Rosa Colomer ha deixat marcat en el nostre mar és ample i profund, tant des d'una perspectiva estrictament professional com des de l'àmbit més personal. Ella, que era una enamorada del mar, ja fos el de la costa catalana o el de la seva estimada Menorca, hauria somrigut, sens dubte, en veure que ens valfem avui de la imatge marinera del deixant d'un vaixell per honorar-ne la memòria.

F. Xavier FARGAS VALERO
TERMCAT